

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobkyně: **Ing. L. M.**, zastoupené JUDr. Annou Horákovou, advokátkou, se sídlem Čelakovského sady 8, Praha 2, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 10. 2007, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 2. 4. 2008, č. j. 42 Cad 19/2008 - 21,

takto:

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalované **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) napadá kasační stížností výše označený rozsudek Krajského soudu v Praze, jímž byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 10. 2007, č. X, kterým žalovaná přiznala stěžovatelce od 1. 4. 2003 podle ustanovení § 29 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), a podle § 71 téhož zákona s přihlédnutím k článku 13 a 39 Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení, publikovanou pod č. 29/2003 Sb. m. s. (dále jen „Smlouva“) starobní důchod ve výši 3421 Kč.

Stěžovatelka v kasační stížnosti namítá, že krajský soud nezjistil řádně skutkový stav věci a zjištěný skutkový stav rovněž nesprávně posoudil z hlediska práva. Stěžovatelka poukazuje na to, že celková doba pojištění k 1. 4. 2003 u ní činila 35 let a 34 dny. Do vyměřovacího základu jí byly zahrnuty příjmy dosahované od 1. 1. 1996 do 31. 3. 2003 s výjimkou období od 1. 1. 1997 do 2. 7. 2000. Roční vyměřovací základ byl vypočten podle § 17 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. Stěžovatelka poukazuje na to, že v žalobě namítala, že pro výpočet důchodu měly být zhodnoceny rovněž její příjmy dosahované v rozhodném období na Ukrajině a měl být vypočten dílčí důchod. Tuto argumentaci krajský soud zamítl s tím, že tak postupovat nelze s ohledem

na ustanovení čl. 13 a 39 odst. 4 Smlouvy. Pak ovšem, podle názoru stěžovatelky, bylo na místě, aby doba získaná podle ukrajinských právních předpisů pro stanovení výše výpočtového základu z rozhodného období let 1986 až 2002 byla vyloučena. Odkazuje přitom na ustanovení čl. 18 Smlouvy. Stěžovatelka namítá, že v případě, kdy doba výdělečné činnosti na Ukrajině není z rozhodného období vyloučena, dochází k dalšímu rozmělnění výpočtového základu a výše starobního důchodu by byla ještě nižší. Stěžovatelka je proto přesvědčena, že krajský soud při svém právním hodnocení věci pochybil. K pochybení podle stěžovatelky došlo především v důsledku toho, že krajský soud odmítl ustanovit ve věci znalce, který by byl schopen prozkoumat správnost stanovení výše starobního důchodu. Stěžovatelka bere v potaz, že krajský soud poukázal v odůvodnění na zákon o důchodovém pojištění i na zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“), nicméně je přesvědčena o tom, že použití těchto zákonů spolu se Smlouvou by mělo vést k určení jiné výše důchodu, než vypočítala žalovaná. Stěžovatelka rovněž poukázala na to, že již jednou v její věci proběhlo přezkumné řízení soudní, přičemž Nejvyšší správní soud k její kasační stížnosti původní rozsudek krajského soudu zrušil.

Nejvyšší správní soud ze správního a soudního spisu seznal tyto podstatné skutečnosti:

Stěžovatelka, podala dne 19. 3. 2003 žádost o starobní důchod, přičemž o jeho přiznání požádala od 1. 4. 2003. Podle průkazu o povolení pobytu cizince je stěžovatelce povolen trvalý pobyt na území České republiky od 10. 2. 2000. Napadené rozhodnutí, kterým žalovaná realizovala rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 4. 7. 2007, č. j. 42 Cad 124/2007 - 21, jímž krajský soud předchozí rozhodnutí žalované ve věci starobního důchodu stěžovatelky zrušil pro nepřezkoumatelnost, zahrnovalo následující údaje: Stěžovatelce byl přiznán od 1. 4. 2003 starobní důchod ve výši 3421 Kč měsíčně podle § 29 zákona o důchodovém pojištění a podle čl. 13 a čl. 39 Smlouvy; ve smyslu nařízení vlády č. 337/2003 Sb., č. 565/2004 Sb., č. 415/2005 Sb. a č. 461/2005 Sb. jí byla postupně zvýšena procentní výměra důchodu 2111 Kč na 2506 Kč a základní výměra z 1310 Kč na 1570 Kč. Celkem činil starobní důchod stěžovatelky k 1. 1. 2007 4076 Kč měsíčně. Podle odůvodnění rozhodnutí se výše důchodu se skládala ze základní a procentní výměry. Základní výměra důchodu činila 1310 Kč měsíčně, procentní výměra důchodu se pak stanovila procentní sazbou z výpočtového základu, který byl určen částkou 1871 Kč, přičemž jeho výše odpovídala osobnímu vyměřovacímu základu 1871 Kč za roky 1986 - 2002. Procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod za 35 roků pojištění činila 52,5 % výpočtového základu, tedy 983 Kč měsíčně. Procentní výměra důchodu vypočteného podle zákona o sociálním zabezpečení činila 2111 Kč měsíčně. Žalovaná poukázala v odůvodnění rozhodnutí na ustanovení § 71 zákona o důchodovém pojištění, podle něhož je žalovaná povinna použít zákona o důchodovém pojištění či zákona o sociálním zabezpečení podle toho, který výpočet (podle kterého z obou zákonů) je výhodnější. Dále žalovaná poukázala na to, že stěžovatelka měla k 1. 4. 2003 trvalý pobyt na území České republiky, proto se podle čl. 39 Smlouvy doby pojištění získané k tomuto datu podle právních předpisů Ukrajiny, tedy potvrzené ukrajinským nositelem pojištění, považovaly za doby pojištění České republiky. Dále žalovaná poukázala na ustanovení čl. 13 Smlouvy, podle něhož platí, že jsou-li podle právních předpisů jedné smluvní strany splněny podmínky nároku na důchod i bez přihlédnutí k dobám pojištění získaným podle právních předpisů druhé smluvní strany, stanoví příslušná instituce první smluvní strany důchod výlučně na základě dob pojištění získaných podle svých právních předpisů. Vzhledem k těmto ustanovením žalovaná zohlednila jako dobu pojištění stěžovatelce 35 let a 34 dny, z toho 31 let, 10 měsíců a 9 dnů bylo potvrzeno ukrajinským nositelem pojištění jako doby pojištění získané na Ukrajině. Tyto doby se považují s ohledem na zmíněný článek 39 Smlouvy za doby pojištění v České republice. Pokud jde o výpočet důchodu, žalovaná poukázala v rozhodnutí na čl. 18 Smlouvy, podle něhož vyměřovací základ smluvní strana stanoví pouze za doby pojištění získané v souladu s jejími právními

předpisy. Rozhodnutí žalované rovněž obsahovalo oznámení o výplatě důchodu, jakož i řádné poučení o možnosti soudního přezkumu.

Z obsahu podané žaloby je zřejmé, že stěžovatelka disponovala i tzv. osobním listem důchodového pojištění ze dne 19. 5. 2004, z něhož vyplývá, že její celková doba pojištění vykázaná za období od 27. 1. 1962 do 1. 4. 2003 činila celkem 35 roků a 34 dnů, jakož i skutečnost, že do vyměřovacího základu byly zahrnuty příjmy dosahované od 1. 12. 1995 do 31. 12. 2002, s výjimkou období od 1. 1. 1997 do 2. 7. 2000, kdy stěžovatelka nebyla důchodově pojištěna. Osobní list obsahoval i informace o vyloučených dobách, konkrétně za vyloučené doby považoval doby od 1. 1. 1986 do 31. 12. 1994, tedy veškeré doby pojištění získané na Ukrajině spadající do rozhodného období podle § 18 zákona o důchodovém pojištění.

Pokud jde o žalobní námitky, jejich obsahem bylo v podstatě tvrzení, že výše starobního důchodu je vypočtena nesprávně, konkrétně se stěžovatelka domnívala, že „*měly být započteny její příjmy na Ukrajině*“. Vedle toho stěžovatelka navrhla, aby krajský soud přibral do řízení znalce, který by v souladu s platnými předpisy, včetně zmiňované smlouvy, určil konkrétní výpočet jejího starobního důchodu. Vyjádřila přesvědčení, že bez znaleckého posudku příslušného soudního znalce, který je obeznámen s problematikou obyvatel Ukrajiny žijících na území České republiky, není možno řádně stanovit její starobní důchod.

Krajský soud v napadeném rozsudku rovněž poukázal na čl. 13 Smlouvy a čl. 39 odst. 4 Smlouvy a dovodil, že stěžovatelka získala doby pojištění, na něž se vcelku pohlíželo jako na doby české. V takovém případě vznikl nárok na výpočet plného (nikoli dílčího) starobního důchodu. Doba pojištění, která byla získána původně podle ukrajinských právních předpisů, se ovšem podle článku 18 Smlouvy hodnotila pouze pro nárok na důchod, neboť, jak vyložil krajský soud, podle uvedeného článku se přihlíží k výdělkům získaným v souladu s českými právními předpisy. Krajský soud dále poukázal na podmínky nároku na starobní důchod ve smyslu § 29 zákona o důchodovém pojištění a na ustanovení § 33 odst. 1 a 2 téhož zákona, podle něhož se výše důchodu skládá ze základní výměry a procentní výměry. Dále zrekapituloval dosti obsažně oba výpočty starobního důchodu (podle zákona o sociálním zabezpečení i podle zákona o důchodovém pojištění), jak je provedla žalovaná, přičemž zdůraznil, že o údajích o výši vyměřovacích základů v jednotlivých kalendářních letech v období od 1. 12. 1995 do 31. 12. 2002 nebylo žádných pochybností ani ze strany stěžovatelky. Pokud šlo o námitku stěžovatelky, že mělo být přihlédnuto i k příjmům dosaženým na Ukrajině, krajský soud ji považoval za nedůvodnou s ohledem na znění článku 18 Smlouvy. Návrh na přibrání soudního znalce soud zamítl s tím, že platné právní předpisy o důchodovém pojištění neobsahují ustanovení, které by takový postup umožňovalo.

Stěžovatelka je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a tuto kasační stížnost podala včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.). Z kasační stížnosti je možné dovodit, že stěžovatelka uplatňuje důvod kasační stížnosti uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d), tedy napadá rozsudek krajského soudu pro nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky a pro vady řízení před soudem, pro něž mohlo být rozhodnutí ve věci samé nezákonné. Nejvyšší správní soud za této situace napadený rozsudek v mezích řádně uplatněných kasačních důvodů a v rozsahu kasační stížnosti podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. přezkoumal, přitom dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Pokud jde o stěžovatelčinu námitku, že krajský soud pochybil, pokud odmítl ustanovit ve věci znalce, který by byl schopen prozkoumat správnost stanovení výše starobního důchodu, Nejvyšší správní soud ji musí odmítnout jako zcela neopodstatněnou. Z ustanovení § 125 zákona

č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), jež je použitelné s ohledem na ustanovení § 60 s. ř. s. i v soudním řízení správním, jasně vyplývá, že znalecký posudek je prostředkem důkazním. Dokazování je přitom součástí řízení, v níž soud shledává skutkový stav věci. Již odnepaměti platí zásada, že *iura novit curia*, tedy že soud zná právo – obsah práva se tedy zásadně nedokazuje, nejde o součást prokazovaných skutečností (tak ostatně výslovně stanoví i § 121 o. s. ř.). Výpočet dávky důchodového pojištění je přitom zcela jednoznačně obsahem právní normy, obsahem objektivního práva. Zákon o důchodovém pojištění vymezuje ve svých normách jednak tzv. důchodové schéma (tj. souhrn podmínek – skutkových podmínek, za nichž vzniká oprávněné osobě nárok na dávku důchodového pojištění), jednak tzv. důchodovou formuli, což je právě aritmetický model (byť slovně vyjádřený) výpočtu konkrétní výše důchodové dávky. Objektem zjišťování skutkového stavu se tedy mohou stát z povahy věci pouze ony skutkové podmínky vymezené v důchodovém schématu (jinak řečeno ona čísla, která se případně do důchodové formule dosazují – délka doby pojištění, konkrétní výše vyměřovacího základu apod.). Sám výpočet je však normami zákona o důchodovém pojištění jasně definován a není závislý na žádném dalším skutkovém zjištění a už vůbec nejde o skutkové zjištění, jež by vyžadovalo odborných znalostí (srov. dikci § 127 odst. 1 o. s. ř.).

Pokud jde o námitku nesprávného právního posouzení věci, které mělo podle stěžovatelky spočívat v tom, že krajský soud z obsahu čl. 18 Smlouvy nevyvodil, že doby pojištění získané na Ukrajině měly být pro účely výpočtu osobního vyměřovacího základu z rozhodného období vyloučeny, Nejvyšší správní soud ji považuje za zcela nepřípadnou.

Žalovaná, jak již bylo vícekrát řečeno, v posuzovaném případě aplikovala čl. 39 odst. 4 a čl. 13, jakož i čl. 18 Smlouvy. Podle čl. 39 odst. 4 „doby pojištění získané podle právních předpisů smluvních stran jejich občany ke dni vstupu této smlouvy v platnost budou považovány za doby pojištění té smluvní strany, na jejímž území měl občan k uvedenému datu, nebo naposledy před tímto dnem trvalý pobyt“. Čl. 39 odst. 4 Smlouvy je přechodným ustanovením, jež má zajistit kontinuitu s předchozím smluvním instrumentem, který se uplatňoval ve vztazích sociálního zabezpečení s Ukrajinou. Toto ustanovení zachovává v podstatě pro doby pojištění získané podle právních předpisů smluvních stran jejich občany ke dni vstupu Smlouvy v platnost tzv. teritoriální princip své předchůdkyně, tj. Dohody mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o sociálním zabezpečení (publikována pod č. 116/1960 Sb.), podle níž (srov. čl. 4 odst. 1 Dohody): „*Při přiznávání důchodů a jiných dávek se plně započítává doba zaměstnání na území obou smluvních stran, včetně doby zaměstnání opravňující k přiznání důchodů za výhodnějších podmínek a ve vyšší výměře. Přitom orgány sociálního zabezpečení započítávají dobu zaměstnání, jakož i dobu jiné jemu na roveň postavené činnosti jak ve svém, tak i ve druhém státě bez ohledu na to, jaká část požadované doby zaměstnání připadá na práci v každém z těchto států.*“ Všechny doby pojištění získané stěžovatelkou byly tedy bez ohledu na to, zda byly získány na Ukrajině či v České republice, považovány za doby české. Podle čl. 13 Smlouvy pak platí, že jsou-li podle právních předpisů jedné smluvní strany splněny podmínky nároku na důchod i bez přihlídnutí k dobám pojištění získaným podle právních předpisů druhé smluvní strany, stanoví příslušná instituce první smluvní strany důchod výlučně na základě dob pojištění získaných podle jejích právních předpisů. Doby započtené podle čl. 39 odst. 4 Smlouvy mají tak význam nejen pro vznik nároku na důchod, ale i pro jeho výši (pro stanovení procentní sazby výpočtového základu podle § 33 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Starobní důchod tak byl stěžovatelce vyměřen po právu pouze jako důchod český, a to plný, nikoliv dílčí. Článek 18 Smlouvy pak stanoví, že *“pro výpočet důchodu instituce každé ze smluvních stran stanoví průměrný výdělek nebo vyměřovací základ pouze za doby pojištění získané v souladu s jejími právními předpisy*“. Toto ustanovení je zcela logické, neboť výdělek dosažený v jiném státě nelze už pouze pro disparitu kupní síly, kursové rozdíly během času apod. vůbec srovnávat. Pro účely výpočtu osobního vyměřovacího základu jde proto o dobu vyloučenou.

Stěžovatelka správně poukazuje na to, že v takovém případě je na místě doby získané v jiném státě pro účely zjištění vyměřovacího základu vyloučit. Stěžovatelka se nemýlí, domnívá-li se, že tento postup z čl. 18 Smlouvy skutečně vyplývá. K vyloučení takových dob jasně žalovanou vybízí i čl. 7 odst. 1 Správního ujednání k provádění Smlouvy („*Při provádění článku 18 Smlouvy nepřihlíží instituce smluvní strany ke výdělkům získaným v době, kdy osoba podléhala právním předpisům druhé smluvní strany, a uvedená doba se pro stanovení průměrného výdělku nebo vyměřovacího základu vylučuje*“), pro účely aplikace přechodného ustanovení čl. 39 odst. 4, který byl aplikován v případě stěžovatelky, dokonce obsahuje speciální ustanovení odst. 2: „*Pokud by při provádění článku 39 odst. 4 Smlouvy nebylo možno průměrný výdělek nebo vyměřovací základ podle odstavce 1 stanovit z důvodu, že doby pojištění byly získány pouze podle právních předpisů druhé smluvní strany, bude pro výpočet důchodu rozhodující průměrná mzda: a) v České republice – dosahovaná v roce, který o dva roky předchází roku přiznání důchodu, b) na Ukrajině – zaměstnanců v hospodářských odvětvích za jeden rok.*“ Toto speciální ustanovení právě reaguje na to, že čl. 39 odst. 4 Smlouvy, jakožto ono ustanovení přechodné a závěrečné, o němž pojednáno výše, zachovává, jak již rovněž bylo řečeno pro doby pojištění získané do dne vstupu Smlouvy v platnost *de facto* režim předpisů předchozích, tj. Dohody, která obsahovala pro stanovení relevantních výdělků pro výši dávky obdobný princip jako konstruuje nyní právě čl. 7 odst. 2 zmíněného správního ujednání (srov. čl. 5 odst. 2 Dohody): „*Občanům, kteří přesídlili z území jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany a po přesídlení nepracovali, vyměří se důchody a jiné dávky z průměrného měsíčního výdělku zaměstnanců obdobného oboru a kvalifikace ke dni přiznání důchodu nebo jiné dávky v zemi, do níž přesídlili*“.

„Problém“ stěžovatelčiny námitky však spočívá v tom, že, jak již bylo v rekapitulační části uvedeno, z tzv. osobního listu důchodového pojištění, který má stěžovatelka i podle vlastních slov k dispozici, jasně vyplývá, že právě tyto doby, tj. doby, které byly získány na Ukrajině, žalovaná pro účely zjištění osobního vyměřovacího základu **všechny vyloučila**. Vyloučení této doby (činnost na Ukrajině) zamezilo rozmělnění výdělků pro výpočet vyměřovacího základu. Žalovaná postupovala zjevně v souladu s čl. 18 Smlouvy, jehož se stěžovatelka dovolává.

Kasační stížnost stěžovatelky tedy neshledal Nejvyšší správní soud za této situace důvodnou, a proto mu nezbylo, než dle § 110 odst. 1 s. ř. s. kasační stížnost zamítnout.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle ustanovení § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s ust. § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nebyla v řízení úspěšná, proto jí náhrada nákladů řízení nenáleží. Ty by náležely podle § 60 odst. 1 s. ř. s. žalovanému. Žalované v tomto stadiu řízení však jednak žádné náklady nevznikly, jednak, i kdyby bývaly vznikly, podle ustanovení § 60 odst. 2 s. ř. s. by je nebylo možné žalované přiznat.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. února 2009

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu